

Stiglitzin komissio paaluttaa yhteiskuntien edistyksen ja hyvinvoinnin mittaamisen tämän päivän maailmaan

JUSSI SIMPURA

”Koska sosiaali- ja terveyspolitiikan tavoitteena on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, joutuu myös THL pohtimaan syvällisesti hyvinvoinnin ulottuvuuksia”. Tällaisen tehtävän asettavat uudelle Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) sosiaali- ja terveysministeriön kansliapäällikkö Kari Välimäki ja THL:n pääjohtaja Pekka Puska yhteisessä pääkirjoituksessaan *Yhteiskuntapolitiikka* -lehden numerossa 4/2009 (Välimäki & Puska 2009).

Kuin vastauksena tähän vaatimukseen julkaistiin pari viikkoa pääkirjoituksen ilmestymisen jälkeen niin sanotun Stiglitzin komission raportti (Stiglitz & al. 2009), joka lähes 300 sivullaan vyöryttää kokonaiskuvan kansakuntien edistyksestä ja väestön hyvinvoinnista sekä niitä koskevista mittaamistavoista. Siinä käsitellään perusteellisesti kolmea aihealuetta: 1) joukkoa perinteisiä bruttokansantuotteeseen liittyviä kysymyksiä, 2) elämänlaatua sekä 3) kestäväää kehitystä ja ympäristöä. Hyvinvointi (*well-being*) on näiden kolmen ja niiden eri osakomponenttien muodostama kokonaisuus; terveys on yksi osakomponenteista. Teos on pakollista luettavaa kaikille, jotka haluavat esiintyä hyvinvoinnin – ja sen osana ymmärretyn terveyden – asiantuntijoina.

Mikä on Stiglitzin komissio?

Raportin on valmistellut 25-henkinen komissio, joka on nimetty puheenjohtajansa talousnobe-

listi Joseph Stiglitzin mukaan Stiglitzin komissioksi. Raportin muista pääkirjoittajista Amartya Senin – talousnobelisti hänkin – roolina oli olla pääneuvonantajana ja Jean-Paul Fitoussi toimi hankkeen koordinaattorina. Komission työn käynnisti Ranskan presidentti Nicholas Sarkozy aloite helmikuussa 2008. Sarkozy oli tyytymätön niihin tilastollisiin tietolähteisiin, joilla oli keskeinen rooli talouden ja yhteiskunnallisen edistyksen mittaamisessa, ja toivoi komissiolta uudistusehdotuksia. Komissiossa oli edustettuna useiden tieteenalojen huippuasiantuntijoita eri puolilta maailmaa. Jäsenistössä oli muun muassa kolme muuta taloustieteen nobelistia Stiglitzin ja Senin lisäksi. Komissiolla oli käytettävissään yhdeksänhenkinen raportointitiimi, joka koostui Ranskassa toimivien kansainvälisten ja kansallisten organisaatioiden asiantuntijoista.

Stiglitzin komissio määrittelee raportilleen neljänlaisia lukijakuntia. Ensimmäisenä ja tärkeimpänä tulevat poliittiset johtajat. Sen jälkeen toivotaan tavoitettavan myös politiikan valmistelijat (*policy-makers*). Kolmantena kohteena on kolmikko, johon luetaan tiedeyhteisö, tilastotuotannon ammattilaiset ja tilastoinformaation intensiiviset käyttäjät. Ja neljäntenä mainitaan kansalaisyhteiskunnan organisaatiot, joilla on rooli sekä hyvinvointitiedon tuottajina että käyttäjinä. (Stiglitz & al. 2009, 10.)

Stiglitzin komission raporttia odotettiin jo keväällä 2009, mutta maailmanlaajuinen talouskriisi pakotti ottamaan aikalisän syyskuulle 2009 saakka. Kriisin vaikutuksista komission työhön kerrotaan raportissa seuraavasti: ”Komission suosittelemat mittaustapojen uudistukset olisivat olleet erittäin toivottavia, vaikkei kriisiä olisi ollut

Stiglitzin komission raportti on luettavissa osoitteessa www.stiglitz-sen-fitoussi.fr.

kaan. Mutta jotkut komission jäsenet uskovat, että kriisi korostaa uudistusten kiireellisyyttä. He uskovat, että yksi syy siihen, että kriisi yllätti monet, on siinä, että mittausjärjestelmämme petti eivätkä markkinatoimijat ja hallitusten virkailijat kohdistaneet huomiotaan oikeisiin indikaattoreihin”. (Stiglitz & al. 2009, 8.) Tämän seurauksena kriisin ennakko-oireet jäivät huomaamatta. Kriisin puhjettua on havaittu, että varsinkin erilaiset järjestelmien kestävyteen liittyvät ilmiöt ovat mittausjärjestelmissä vailla riittävää huomiota. Kestävyys ei ole tällöin vain ekologista kestävyyttä vaan myös taloudellista ja sosiaalista. Taloudellinen kestävyys liittyy muun muassa siihen, miten paljon ja minkälaista velkaantumista globaali talous, kansantaloudet, yritystaloudet ja kotitaloudet sietävät.

Huomionarvoista komission työssä on se, että sen näkökulma on aidosti globaalinen eikä se kiinnity minkään maan (esimerkiksi Ranskan) tai maaryhmän (esimerkiksi Euroopan unioni) näkökulmiin. Raportin päämotivaatio on esittää kansakuntien edistyksen kokonaisvaltainen kuvauskehikko pitäen kaikilla pääulottuvuuksilla (taloussfääri, sosiaalinen sfääri ja ympäristösfääri) esillä kestävä kehityksen kysymyksiä. Siinä ehkä onkin raportin suurin merkitys: se ei jätä tilaa minkään sfäärin vähättelylle eikä toisen ylikorostamiselle.

Raportin rakenne, kolme pääteemaa ja 12 pääsuositusta

Keskityn myöhemmin tässä esittelyssä Stiglitzin komission hyvinvointikäsitykseen ja siihen liittyen varsinkin komission tapaan jakaa hyvinvointi osakomponentteihin elämänlaatua koskevassa pääjaksossa. Tarkastelen lopuksi vielä raportin merkitystä esittelyn alkuriveillä mainitun THL:lle annetun hyvinvoinnin ulottuvuuksien pohtimistehtävän kannalta. Mutta myös muut kaksi pääjaksoa – kansantalouden tilinpitoo ja bruttokansantuotteeseen liittyvät kysymykset sekä kestävä kehitys ja ympäristö – ansaitsevat hyvinvoinnin ja terveyden asiantuntijoiden huomion. Raporttia on jo Suomessakin esitelty bruttokansantuotekysymysten ja onnellisuuden näkökulmista (Rautio 2009). Kansantalouden tilinpitoo käsittelevässä jaksossa on monia toimeentuloon ja julkisiin palveluihin liittyviä huomioita.

Raportti on kirjoitettu niin, että lukijalta ei

edellytetä itselleen mahdollisesti vieraiden alojen syvää asiantuntemusta. Lukemista helpottaa myös raportin kerroksittainen rakenne. Alussa esitetään kymmensivuinen yhteenveto, joka sisältää 12 pääsuositusta. Sen jälkeen käydään edellä mainittujen kolmen pääjakson kimppuun järjestyksessä bruttokansantuotteeseen liittyvät kysymykset, elämänlaatu ja kestävä kehityksen kysymykset. Kukin pääjakso on parinkymmenen sivun laajuinen ja niissä esitetään pääsuositusten yleiset perustelut. Teoksen seuraavassa osassa on pääjaksojen sisältöjen yksityiskohtaisempi perustelu yli 140 sivulla lähdeviitteineen. Raportin lopussa liiteosassa on esitetty teknisluontoisia erillistarkasteluja.

Listaan komission pääsuositukset omina käännöksinä tähän ja esitän joistakin vaikeasti suomeksi kääntyvistä termeistä alkuperäisen englanninkielisen ilmauksen:

Stiglitzin komission pääsuositukset talouden suorituskyvyn ja yhteiskunnallisen edistyksen mittaamiseksi

1. Kun arvioidaan aineellista hyvinvointia, on katsottava mieluummin tuloja ja kulutusta kuin tuotantoa.
2. On korostettava kotitalousnäkökulmaa.
3. Tuloja ja kulutusta sekä varallisuutta on tarkasteltava yhdessä.
4. On annettava enemmän painoa tulojen, kulutuksen ja varallisuuden jakautumiselle
5. On laajennettava tulojen mittausta kattamaan myös muut kuin markkinatoiminnoista syntyvät tulot.
6. Elämänlaatu riippuu ihmisten objektiivista olosuhteista ja kyvykkyyksistä (*capabilities*). On askelittain parannettava ihmisten terveyden, koulutuksen, omakohtaisten toimintojen ja ympäristöolosuhteiden mittaamista. Erityisesti on ponnisteltava sellaisten yleisluontoisten ja luotettavien mittareiden kehittämiseksi, jotka kuvaavat sosiaalisia yhteyksiä, äänen saamista kuuluville politiikassa sekä turvattomuutta – joiden voidaan osoittaa ennustavan elämään tyytyväisyyttä.
7. Kaikilla ulottuvuuksilla elämänlaatumittareiden pitäisi pystyä kuvaamaan eriarvoisuutta ymmärrettävällä tavalla.
8. Tutkimuksia pitäisi suunnitella niin, että ne voivat ottaa huomioon eri elämänlaatualuei-

- den väliset kytkenät kunkin henkilön kohdalla, ja tätä tietoa pitäisi käyttää, kun valmistellaan eri toimintalojien politiikkatoimia.
9. Tilastolaitosten pitäisi pitää saatavilla ne tiedot, joita tarvitaan eri elämänlaatu-ulottuvuuksien yhdistämiseksi ja erityyppisten indeksien rakentamiseksi.
  10. Sekä objektiivisen että subjektiivisen hyvinvoinnin mittarit tarjoavat olennaista tietoa ihmisten elämänlaadusta. Tilastolaitosten pitäisi sisällyttää tutkimuksiinsa myös kysymyksiä oman elämän arvioinnista, mielihyvökokemuksista (*hedonic experience*) ja prioriteeteista.
  11. Kestävyuden arviointi vaatii hyvin identifioitua indikaattorikokoelmaa (*dashboard*, ”näytötäulu”). Sen komponenttien erottelu eriytyspiirre on, että ne voidaan tulkita erilaisten piilevien ”varantojen” vaihteluna. Kestävyttä kuvaava rahamääräinen indikaattorikin kuuluu joukkoon, mutta tämän hetken osaamisvaiheessa sen pitäisi tyytyä olennaisesti kuvaamaan vain kestävyuden taloudellista näkökulmaa.
  12. Kestävyuden ympäristönäkökulma ansaitsee oman erillisen seurantansa, joka perustuu hyvin määritellylle fyysikaalisten indikaattorien joukolle. Erityisesti tarvitaan selkeä indikaattori, joka kuvaa sitä, miten lähellä olemme vaarallisen tason ympäristövahinkoja (kuten ilmastomuutosta tai kalakantojen ehtymistä).

Suosituksat 1–5 liittyvät kansantalouden tilinpidon kehittämiseen; suositukset 6–10 koskevat elämänlaatua; suositukset 11–12 kytkeytyvät kestävyteen. Monet suosituksista kuulostavat itsensäselvyyksiltä. On kuitenkin huomattava, että monien kohdalla mittauksen ja mittareiden tulkinnan kehitystyö on pahasti kesken. Toinen huomattava seikka on, että nämä 12 suositusta esitetään nyt yhtenä kokonaisuutena, yhteiskunnan edistykseen ja ihmisten hyvinvoinnin kokonaistarkastelun toisiinsa kytkeytyvinä osina. Tavallisempaa on ollut, että tällaisia suosituksia ilmestyy yksittäisinä ja erillisinä siellä täällä asiantuntijaryhmien tai poliittisten elinten työn tuloksena.

Suosituksat ovat todellakin vielä monessa kohdassa vain suosituksia. Esimerkiksi elämänlaatua kuvaavista indikaattoreista suositukset 8–10 edellyttävät vielä paljon kehitystä. Niiden tarkoitusta elämänlaatu-ulottuvuuksien yhteyk-

sistä ja mielihyvökokemuksista ei ole juuri missään sellaisia systemaattisia tietokokonaisuuksia, jotka voitaisiin helposti saattaa Stiglitzin komission tarkoittamien lukijakuntien käyttöön. Jotkin suosituksista voivat myös epäilyttää joitakin tahoja: sisältyykö esimerkiksi kotitalousnäkökulmaan (suositus 2) ajatus joskus vahingollisena pidetystä ”familismista”, jossa yksittäisen ihmisen hyvinvointi ja sitä koskevat näkemykset ja kokemukset alistetaan perheen ja sen muiden jäsenten määrittelyvaltaan.

Komission kahdeksan komponentin hyvinvointikäsite

Raportin johdantotiivistelmässä (Stiglitz & al. 2009, 14) todetaan, että hyvinvointi (*well-being*) on moniulotteinen käsite, jonka kaikkia komponentteja pitäisi ainakin periaatteessa käsitellä samanaikaisesti. Stiglitzin komissio on tunnistanut seuraavat perusulottuvuudet (mts. 14–15):

- i. Aineellinen elintaso (tulot, kulutus ja vauraus)
- ii. Terveys
- iii. Koulutus
- iv. Henkilökohtaiset toiminnot, mukaan lukien työ
- v. Äänen saaminen kuuluville politiikassa sekä hallinnointi
- vi. Sosiaaliset yhteydet ja suhteet
- vii. Ympäristö (sen nykyinen ja tuleva tila)
- viii. Turvattuus sekä taloudellisenä että fyysisenä kokemuksena

Hyvinvoinnin ulottuvuuksien luettelo (vrt. myös suositus 6 edellä, myös suositukset 8 ja 9 liittyvät siihen) muistuttaa monia aikaisempia ehdotuksia. Varsinkin pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen perinteessä (ks. Sauli & Simpura 2005) näitä kaikkia on pidetty esillä. Pohjoismaiden ulkopuolisin silmin uutta on enemmän kuin meiltä katsottuna. Pitää myös muistaa, että Stiglitzin komissio on laatinut raporttinsa globaalista näkökulmasta, ja monissa maissa hyvinvoinnin komponenttien luettelossa on uutta esimerkiksi poliittisen osallistumisen mahdollisuuksien ja sosiaalisten suhteiden korostaminen, ja uutena voi myös pitää komponenttien muodostaman kirjon laajuutta.

Komissio huomauttaa, että kaikki sen esittämät ulottuvuudet vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin,

ja silti monet niistä puuttuvat taloustieteellisesti virittyneestä, tuloihin pohjautuvasta hyvinvointitarkastelusta. Moniulotteisuuden vaatimuksen lisäksi komissio ottaa voimakkaasti kantaa hyvinvoinnin subjektiivisen, kokemuksellisen puolen tarkastelemiseksi objektiivisen, ulkoisesti mitattavan puolen lisäksi (vrt. suositus 10 edellä). Ei riitä, että selvitetään, miltä ihmisten hyvinvointi näyttää, vaan on myös selvítettävä, miten ihmiset hyvinvointinsa kokevat. Moniulotteisuuden ja subjektiivisen hyvinvoinnin korostamisen lisäksi komissio nostaa eri yhteyksissä esille tarpeen tarkastella hyvinvoinnin jakautumista ja eriarvoisuutta kaikilla ulottuvuuksilla, ei vain sen keskimääräistä tasoa tai kokonaismäärää (vrt. suositukset 7 ja 4 edellä).

Suomalainen lukija kiinnittää huomiota juuri subjektiivisen, koetun hyvinvoinnin korostamiseen. Se on näkökulma, jota esimerkiksi tilastototannossa on perinteisesti jonkin verran vierastettu, vaikka nyt sitä koskevia tietoja kerätään jo pienessä määrin jopa Euroopan unionin tilastointia varten (esim. EU:n tulo- ja elinolututkimuksessa EU-SILC:issä). Subjektiivisen hyvinvoinnin korostus liittyy viime vuosina voimakkaasti esillä olleeseen onnellisuuden taloustieteen. Voisi muutenkin kuin taloustieteen puolella ajatella, että subjektiivisten hyvinvointikokemusten mittaaminen ja muihin hyvinvointiulottuvuuksiin suhteuttaminen olisi ensin tutkimuslaitosten työtä. Jos siellä alkaa vakiintua riittävän selkeä käsitteistö ja siihen liittyvä mittaristo, olisi tilastototannon aika astua isompaan vastuuseen.

Pieni erityisaihe: julkisen vallan subventoimat palvelut toimeentulon ja hyvinvoinnin komponenttina

Kuten edellä jo totesin, hyvinvoinnin ja terveyden asiantuntijoiden kannattaa tutustua myös taloustieteellisemmin suuntautuneeseen jaksoon, joka koskee kansantalouden tilinpitoa ja bruttokansantuotemitan puutteita hyvinvointiosoitteina. Toimeentuloa tärkeänä hyvinvointikomponenttina pitävät löytävät sieltä keskustelua alan klassisista kiistakysymyksistä, kuten niin sanotusta laskennallisesta asuntotulosta (omistusasunnossa asuvan oletetaan – komission sanoin – saavan vuokratuoton kaltaista tuloa itseltään), palkattoman kotityön huomioonottamisesta ja vapaa-ajan arvottamisesta.

Ajankäyttötutkimukset nousevat arvoon kahden jälkimmäisen kysymyksen käsittelyn välttämättöminä tietolähteinä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kannalta kiinnostava kysymys on myös julkisin varoin subventoitujen palvelujen käytön merkitys kotitalouksien yhtenä tulojen muotona. Stiglitzin komission mainitsemat tyypilliset esimerkit tällaisista palveluista ovat terveydenhuolto ja koulutus. Sosiaalipalveluja ei mainita erikseen. Se voi johtua siitä, että kansainvälisissä toimialaluokituksissa terveyspalvelut ja sosiaalipalvelut kuuluvat samaan pääluokkaan ja vasta uusimmissa luokitusversioissa sosiaalipalvelut on nostettu paremmin näkyville. Tämä luokitusnäkömättömyys ei kuitenkaan merkitse sitä, että sosiaalipalvelut olisivat merkityksettömiä. Kaikissa kehittyneissä maissa ne ovat tärkeä toimiala.

Julkisen vallan tukemien palvelujen käyttö edustaa kotitalouksien näkökulmasta yhtä kulumahdollisuutta, ja palveluihin sisältyvä subventio voi jossakin mielessä vapauttaa kotitalouden varoja muuhun kulutukseen. Kun vielä palvelujen käyttö on erilaista eri ikäryhmissä ja tuloiluokissa, on julkisesti subventoiduilla palveluilla tasovaikutusten lisäksi myös jakaumavaikutuksia. Näitä on Suomessa vastikään selvittänyt kulumatutkimusaineistojen avulla Markku Lindqvist (2009). Kaiken kaikkiaan palvelujen ilmeneminen kulutuksena ja vaikutukset kulutusmahdollisuuksiin kuvaavat sitä, mitä voitaisiin kutsua palvelujen välilliseksi hyvinvointivaikutukseksi. Helposti voidaan näyttää, että tällaiset vaikutukset voivat joissakin väestöryhmissä olla merkittäviä. Palvelujen välittömien hyvinvointivaikutusten (esim. saatu hoito, oppi tai apu) rinnalla on siis muistettava myös epäsuorana tulona ilmenevät välilliset hyvinvointivaikutukset kotitaloustasolla.

Missä terveys piileksii?

Terveys on Stiglitzin komission kahdeksan hyvinvointiulottuvuuden luettelossa toisena, tosin ulottuvuuksien järjestys ei viittaa mihinkään tärkeyshierarkiaan. Siihen viitataan myös edellä mainittujen julkisen vallan tuottamien tai subventoitujen palvelujen kohdalla. Raportin laajassa suositusta perustelevassa osassa tarkastellaan terveyttä elämänlaadun osa-alueena kahdeksan sivun verran. ”Terveys on kenties kaikkein perustavanlaatuisin kyvykkyyksistä [*capabilities*], koska ilman

elämää ei muilla komponenteilla ole arvoa”. (Stiglitz & al. 2009, 156–164.) Termi ”kyvykkyys” (*capability*) on komission jäsenen talousnobelisti Amartya Senin käsitteistön kulmakiviä: sillä viitataan kaikkiin niihin asioihin, jotka mahdollistavat ihmisen täysipainoisen toiminnan.

Terveysjaksossa korostetaan, että tavoitteena pitäisi olla sellainen mittaristo, jonka avulla kuolleisuutta ja sairastavuutta voidaan käsitellä yhdessä tai ainakin rinnakkain. Suomesta katsoen tavoite voi tuntua triviaalilta, mutta kun Stiglitzin komissio suuntaa sanomansa koko maailmalle, on sen helppo todeta, että tämä perustavoite ei toteudu läheskään kaikissa maissa. Terveysjakso käsittelee lyhyesti käytetyimpien kuolleisuus- ja sairastavuusmittareiden vahvuuksia ja heikkouksia samoin kuin Suomessa tuttuja toimintakykyvajakuksista tai sairaudesta vapaiden elinvuosien mittareita (DALY, DFLE, HALE). Terveiden eriarvoisuus on saanut raportissa kahdeksan sivun terveysluvusta oman yhden sivun mittaisen jaksonsa (Stiglitz & al. 2009, 164). Suomessa, jossa terveyden eriarvoisuus ja sosioekonomisten terveyserojen kasvu ovat ajankohtaisia huolenaiheita, terveyserojen käsittely raportissa voi näyttää suppealta.

Reportin päätelmät terveysjaksossa koskevat varsinkin tiedontuotannon kehittymisnäkyymiä. Kuolleisuuden, sairastavuuden, toimintakyvyn ja niihin liittyvien yhdistettyjen mittaristojen rakentamisessa raportti näyttää luottavan WHO:n ja muiden kansainvälisten organisaatioiden, kuten EU:n, ponnistelujen tuottamaan tulokseen. Terveiden eriarvoisuus näyttää raportin laatijoiden mukaan hankalammalta mitta-alueelta: tiedontuotanto on hajanaista, ja suosituksena on, että terveyden eriarvoisuutta koskevan tiedontuotannon kehittämisen pitäisi olla yksi lähivuosien priorisoitavista asioista.

Onko Suomi jäämässä junasta hyvinvoinnin mittauksessa?

Miten Stiglitzin komission suositukset voivat toteutua Suomessa? Meillä on voitu ylpeillä kattavasta ja laadukkaasta tiedontuotannosta ja laajasta tutkimustoiminnasta komission käsittelemillä aihealueilla. Meillä on myös jatkuvasti keskustelua ja katsauksia alan mittauskysymyksistä. Esimerkkejä on paljon, ensimmäisenä Jukka Hoffrenin (2008) ja Olli Savelan (2009) keskus-

telu kestävyuden huomioon ottavista ja ulottuvuuksia tiivistävistä hyvinvoinnin indikaattoreista. Siihen liittyy Hanna Rätön (2009) tutkimusraportti vaihtoehtoisista mittareista. Muita esimerkkejä ovat hyvinvointikäsitteisiin liittyvistä katsauksista ovat Jussi Simpuran (2009) ja Simpuran ja Hannu Uusitalon (2009) artikkelit. Jälkimmäisen sisältävässä kokoelmassa on tulossa muitakin Stiglitzin komission aiheisiin liittyviä artikkeleja.

Sitran piirissä on valmistunut Timo Hämäläisen (2009) vetämä työ, joka käsittelee muun muassa subjektiivisen hyvinvoinnin kysymyksiä. Lokakuussa 2009 on julkistettu valtioneuvoston kanslian ja Tilastokeskuksen yhteisponnistuksin tuotettu Findikaattorit-indikaattorikokoelma (www.findikaattorit.fi), joka kytkeytyy väljästi OECD:n niin sanottuun globaaliprojektiin yhteiskunnallisen edistyksen mittaamisesta (Giovannini & al. 2009). OECD:n globaaliprojektin tähänastinen keskeishenkilö Enrico Giovannini oli puolestaan jäsenenä Stiglitzin komissiossa. Meillä on myös voitu mitata kotityön arvoa (Varjonen & Aalto 2005, päivitys tulee mahdolliseksi parin vuoden päästä valmistuvan uuden ajankäyttöaineiston myötä), ja onpa tehty arvioita myös julkisen vallan subventoitujen palvelujen merkityksestä kotitalouksille ja vaikutuksista tulonjakoon (Lindqvist 2009) – kaikki Stiglitzin komission ehdotuksiin sisältyviä aiheita.

Tämä kaikki on perustunut Tilastokeskuksen ja sektoritutkimuslaitosten monikymmenvuotiseen tutkimustyöhön ja sen varassa kehitettyyn tiedontuotantoon. Meillä on jo ollut käytössä Stiglitzin komission suuresti arvostamia ajankäyttötutkimuksia sekä kulutuksen kotitalousnäkökulman kannalta välttämättömiä kulutustutkimuksia. Aineistojen lisäksi tarvitaan myös erityistä tutkimusosaamista, jossa meilläkin on vielä aukkoja. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden puolella on Suomessa ansioiduttu palvelujärjestelmän kustannusvaikuttavuuden tutkimuksessa, mutta on ollut vaikeaa kehittää Stiglitzin komission suosituksia vastaavaa palvelujen kotitalousta-soista hyvinvointivaikuttavuutta koskevaa tutkimusta sekä resurssien että osaamisen puuttuessa.

Sama globaali talouskriisi, joka siivitti Stiglitzin komission työtä yhteiskunnallisen edistyksen ja ihmisten hyvinvoinnin mittaamisen laajentamiseksi, on Suomessa johtanut valtiontalouden vaikeuksiin, joiden seurauksena muun muassa Tilastokeskuksen ja sektoritutkimuslaitosten

määrärahoja on leikattu tuntuvasti. Supistus- tai myöhennyskohteiden joukossa on monia Stiglitzin komission olennaisina pitämiä mittaustoimia, esimerkkinä kulutustutkimus ja varallisuustutkimus. Tilastokeskus joutuu kamppailemaan jopa sen kanssa, että pystyisi täyttämään EU-säädösten perustasoiset tiedontuotantovaatimukset.

Tietopohja uhkaa kaventua. Sen lisäksi Suomessa ja varmasti monissa muissakin maissa on ongelmana, että Stiglitzin komission ehdottaman laajan hyvinvoinnin tutkimus ja seuranta ovat hajallaan erilaisissa laitoksissa. Mikäli Suomi ottaa Stiglitzin komission suositukset vakavasti, voisi sektoritutkimusuudistuksen jatkovaiheissa harkita laajan hyvinvoinnin kokoavan seurannan ja analyysin päivastuun sijoittamista selkeästi yhteen laitokseen. Tällä hetkellä hyvinvoinnin tutkimus on kaikissa laitoksissa jonkinlaisessa sivuroolissa – milloin terveyden, milloin talouden, milloin minkäkin kainalossa – eikä minkään laitoksen päätehtävänä tai päivastuulla.

Mutta: alussa siteerattu kansliapäällikön ja pääjohtajan vaatimus THL:lle hyvinvoinnin syvälliseksi ajattelemiseksi saattaa lähivuosina todella-

kin painottua vain ajattelemisen suuntaan, kun hyvinvoinnin mittaamisen ja sen kehittämisen mahdollisuudet ovat kaventumassa ainakin muutamaksi vuodeksi. Hyvinvointikäsitteiden ajattelemista voi harjoittaa eri tutkimuslaitosten ja yliopistojen yhteistyönä, vaikka uudistuva tutkimusrahoitus näyttää jatkuvasti vähemmän suosivan tutkimusta, joka painottuu vain ajattelemiseen. Mittausta, sitä tarvitaan!

Mutta hyvinvointiajattelun tulosten empiirinen testaaminen mittaamalla ei ole meillä helppotumassa vaan mieluummin vaikeutumassa. Parempia aikoja odoteltaessa joudutaan meillä tyytymään karkeistettuun ”kamreerihyvinvointiin”: mitataan sitä, mitä halvimmalla saadaan mitatuksi. Pahimmillaan palataan samalle vaatimattomalle tasolle, jolla viimeksi on oltu yli kolmekymmentä vuotta sitten. Mutta kun on tapana nähdä tummissakin pilvissä kultareuna, voimme ajatella, että parempien aikojen joskus koittaessa suunta hyvinvoinnin mittaamisessa voi olla vain ylöspäin. Ja siihen nousee Stiglitzin komission raportti on vielä monen vuoden ajan hyvää käyttöainetta.

KIRJALLISUUS

- GIOVANNINI, ENRICO & HALL, JON & MORRONE, ADOLFO & RAUZZI, GIULIA: A Framework to measure the Progress of Societies. Draft OECD Working Paper, September 2009. Pariisi: OECD, 2009
- HOFFREN, JUKKA: Hyvinvoinnin seuranta vaatii uusia mittareita. Tieto & trendit (2008): 7
- HÄMÄLÄINEN, TIMO: Yhteiskunnan murros ja henkinen hyvinvointi. Selvityksiä 8. Helsinki: Sitra, 2009
- LINDQVIST, MARKKU: Julkiset hyvinvointipalvelut osana kotitalouksien materiaalista hyvinvointia. Teoksessa: Ahlqvist, Kirsti & Ylitalo, Marko (toim.): Kotitalouksien kulutus 1985–2006. Helsinki: Tilastokeskus, 2009
- RAUTIO, PAAVO: Onnellista talouskasvua. Helsingin Sanomat 2.10.2009
- RÄTTÖ, HANNA: Hyvinvointi ja hyvinvoinnin mittamisen kehittäminen. Tutkimuksia 250. Helsinki: Tilastokeskus, 2009
- SAULI, HANNELE & SIMPURA, JUSSI: Hyvinvoinnin käsite pohjoismaisen tilastollisen hyvinvointitutkimuksen historiassa. Janus 13 (2005): 1, 5–20
- SAVELA, OLLI: Hyvinvointia ei voi mitata yhdellä luvul-

la. Tieto & Trendit (2009): 1, 32–36

- STIGLITZ, JOSEPH E. & SEN, AMARTYA & FITOUSSI, JEAN-PAUL: Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. Julkaistu 14.9.2009, luettavissa sivustossa www.stiglitz-sen-fitoussi.fr
- SIMPURA, JUSSI: Sosiaalinen puristuksessa – onko talouden, onnellisuuden ja terveyden välissä tilaa globaalisosiaaliselle kysymykselle? Janus 17 (2009): 1, 36–46
- SIMPURA, JUSSI & UUSITALO, HANNU: Hyvinvointi, onnellisuus ja yhteiskunnallinen edistys. Perinteiset ajattelun ja mittaamisen mallit ja 2000-luvun haastajat. Teoksessa: Saari, Juho (toim.): Hyvinvointi, suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 2009 (painossa)
- VARJONEN, JOHANNA & AALTO, KRISTIINA: Kotitalouden satelliittitilinpito Suomessa 2001. Helsinki: Tilastokeskus, Kuluttajatutkimuskeskus, 2005
- VÄLIMÄKI, KARI & PUSKA, PEKKA: Hyvinvointipolitiikka kohtaavat arvot ja tiede. Yhteiskuntapolitiikka 74 (2009): 4, 355–357.